

An Ontological Look at the Islamic Lifestyle in the Thought of the Supreme Leader of Iran

Hossein Hasanzadeh¹

Received: 30/01/2021

Accepted: 23/02/2021

Abstract

The question is whether the Supreme Leader has acted systematically in explaining the Islamic lifestyle or not? The purpose of this article is to discover the geometric map of Islamic lifestyle in the thought of the Supreme Leader as an objective example and a successful experience of religious rule in the present era (the era of bombarding the Western lifestyle on the body of Islamic societies). To achieve this goal and using the method of ontology in epistemology, the thought of the wise leader of the revolution has been studied and his statements have been studied by descriptive and analytical methods. The research finding is that the realization of the Islamic lifestyle in his mind without considering other components, it is not possible, therefore, they have tried to explain the components that are involved in the realization of the aspects of the Islamic lifestyle. These components are: self-knowledge, intellect, cultural independence, explanatory, formation of Islamic society, Islamic progress, Islamic civilization, defense, social justice, role modeling and some moral virtues such as mercy, prejudice to national economy, self-confidence, trustworthiness, Perseverance, honesty and also some moral vices such as extravagance, aristocracy, imitation. Obviously, the Islamic lifestyle has an ontological connection with these concepts, which in this article, the type of these connections is depicted.

Keywords

ontology, lifestyle, Islamic lifestyle, Islamic-Iranian lifestyle, ontology of Islamic lifestyle, Supreme Leader.

1. Assitant Professor, Faculty of Islamic Information and Document Management, Islamic Sciences and Culture Academy, Qom, Iran. h.hasanzadeh@isca.ac.ir

* Hasanzadeh, H. (2020). An Ontological Look at the Islamic Lifestyle in the Thought of the Supreme Leader of Iran. *Journal of Theology & Islamic Knowledge*, 2(4). pp. 35-63.

Doi:10.22081/jikm.2021.60044.1047

نگاهی هستی‌شناسانه به سبک زندگی اسلامی در

اندیشه مقام معظم رهبری

حسین حسن‌زاده^۱

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۲/۰۵

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۱/۱۱

چکیده

مسئله این است آیا مقام معظم رهبری در تبیین سبک زندگی اسلامی نظام‌مند عمل کرده‌اند یا خیر؟ هدف این مقاله کشف نقشه هندسی سبک زندگی اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری به عنوان یک نمونه عینی و یک تجربه موفق از حکومت دینی در عصر حاضر (عصر بمباران سبک زندگی غربی بر پیکره جوامع اسلامی) است. برای رسیدن به این هدف و با استفاده از متد آنتولوژی در علم دانش‌شناسی، اندیشه رهبر فرزانه انقلاب، محور مطالعه قرار گرفته و با روش توصیفی و تحلیلی، بیانات ایشان بررسی شده است. یافته تحقیق این است که تحقق سبک زندگی اسلامی در اندیشه ایشان بدون توجه به مؤلفه‌های دیگر، ممکن نیست به همین جهت تلاش کرده‌اند مؤلفه‌هایی را که در تحقق اضلاع سبک زندگی اسلامی دخیل‌اند، تبیین کنند. این مؤلفه‌ها عبارت‌اند از: خودشناسی، عقل، استقلال فرهنگی، تبیین‌گری، تشکیل جامعه اسلامی، پیشرفت اسلامی، تمدن اسلامی، دفاع، عدالت اجتماعی، الگوپذیری و بعضی از فضائل اخلاقی نظیر رحم، تعصب به اقتصاد ملی، قوت نفس، امانتداری، استقامت، صداقت و نیز بعضی از رذایل اخلاقی نظیر اسراف، اشرافی‌گری، تقلیدمحوری. بدیهی است سبک زندگی اسلامی با این مفاهیم، ارتباطی وجودشناختی دارد که در این مقاله، نوع این ارتباطات به تصویر کشیده شده است.

کلیدواژه‌ها

آنتولوژی، سبک زندگی، سبک زندگی اسلامی، سبک زندگی اسلامی - ایرانی، هستی‌شناسی سبک زندگی اسلامی، مقام معظم رهبری.

۱. استادیار پژوهشکده اطلاعات و مدارک اسلامی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، قم، ایران.

h.hasanzadeh@isca.ac.ir

■ حسین‌زاده، حسین. (۱۳۹۹). نگاهی هستی‌شناسانه به سبک زندگی اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری.

دوفصلنامه علمی - ترویجی مدیریت دانش اسلامی، ۲(۴)، صص ۳۵-۶۳.

Doi: 10.22081/jikm.2021.60044.1047

مقدمه

مسئله باور و اندیشه، نقش کلیدی در انتخاب برنامه و سبک زندگی انسان دارد؛ از سویی اسلام نیز کامل‌ترین و جامع‌ترین برنامه زندگی برای سعادت دنیا و آخرت انسان است: «إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ؛ همانا دین در نزد خدا فقط اسلام است» (آل عمران، ۱۹) و «وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ؛ هر کس دینی غیر از اسلام را بجوید از او پذیرفته نشود» (آل عمران، ۸۵)؛ در نتیجه سبک زندگی برآمده از اندیشه ناب دین اسلام نیز برترین الگوی رفتاری برای تحصیل استقلال، آزادی، عزت، رشد و تعالی جامعه اسلامی است؛ اما دشمنان اسلام و ایران اسلامی بیکار ننشسته‌اند و به فرمایش رهبر فرزانه انقلاب، «آنها نه امروز بلکه از چند دهه پیش، هویت و شخصیت و باور و رفتار و سبک زندگی اسلامی- ایرانی مردم خصوصاً جوانان را هدف قرار داده و با شیوه‌ها و ابزارهای متکی به فناوری‌های ارتباطی و رسانه‌ای اعم از رادیو، تلویزیون، هنر، سینما و فضای مجازی و غیره، در صدد تهی کردن انقلاب از عقبه دینی و ایمانی و مردمی آن می‌باشند، تا بدین وسیله بر اقتصاد و فرهنگ ما سلطه پیدا کنند» (خامنه‌ای، ۱۳۹۵/۰۳/۱۴). هدف دشمن این است که در ابتدا آرمان‌ها، باورها و در نتیجه سبک زندگی را تغییر دهد. وظیفه مردم به‌خصوص مسئولان و نخبگان این است که نگذارند هدف دشمن محقق شود و این هم منوط به پیروی از فهمی از دین است که امتحانش را با برنامه‌ای که در مقام عمل اجرا شده و نتیجه موافقی را به همراه داشته، نشان داده است. به نظر می‌رسد فهم امام خمینی علیه السلام و خلف صالحش مقام معظم رهبری در عصر حاضر، مصداق بارز از همان فهمی از دین است که امتحانش را به خوبی پس داده است؛ چراکه نتیجه همین فهم بود که عزت را به مسلمانان بازگردانید؛ به همین جهت لازم است اندیشه‌های آنان در همه عرصه‌ها به صورت نظام‌مند در اختیار جوامع اسلامی قرار گیرد تا با محور قرار دادن آن، بستر لازم برای تحقق سبک زندگی اسلامی فراهم شود. نگاه توحیدی به مسئله حاکمیت حاکمان الهی ایجاب می‌کند که نباید تشخیص آنان در تراز تشخیص دیگران قلمداد شود. مسئله این است آیا رهبر معظم انقلاب در تبیین سبک زندگی اسلامی نظام‌مند عمل کرده‌اند یا خیر؟

۱. پیشینه بحث

درباره سبک زندگی اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری، چند اثر وجود دارد:
۱. کتاب سبک زندگی اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری نوشته ابوالفضل احمدی،
نشر مؤسسه انتشارات امیرکبیر.

۲. مقاله «شاخص‌های سبک زندگی اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری»، نوشته
احسان کرمی، موجود در سایت: <https://basirat.ir/fa/news/292410>

۳. مقاله «مؤلفه‌های سبک زندگی دینی از دیدگاه مقام معظم رهبری»، نوشته نوروز
امینی، موجود در سایت: <https://hawzah.net/fa/Article/View/97509/%>

۴. مقاله «سبک زندگی اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری»، نوشته ابوالفضل احمدی
و ابوالفضل ذوالفقاری، موجود در سایت: http://icsq.journals.iau.ir/article_673190.html

۵. مقاله «واکاوی مفهومی سبک زندگی اسلامی - ایرانی از دیدگاه مقام معظم
رهبری در آینه آیات و روایات»، نوشته سفید محمد بنائیان و دیگران، موجود در
سایت: <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=291562>

۶. شاخص بیانات رهبر معظم انقلاب درباره سبک زندگی اسلامی ایرانی، موجود
در سایت: <https://www.iribnews.ir/fa/news/1001221>

۷. سخنرانی‌ها و مطالب جسته گریخته که در بعضی از سایت‌ها ارائه شده است.

هر کدام از موارد بالا از منظری به بحث سبک زندگی در اندیشه مقام معظم رهبری
نگریسته‌اند. در این مقاله که با روش توصیفی و تحلیلی نگاشته شده، تلاش گردیده
است از منظر مدیریت دانشی به مسئله سبک زندگی در اندیشه مقام معظم رهبری
نگریسته شود و در اختیار جامعه علمی قرار گیرد. با توجه به تتبع صورت گرفته، مسئله
سبک زندگی در آثار مقام معظم رهبری از این منظر بررسی نشده است و همین نیز از
امتیازات این مقاله است.

۲. مفهوم‌شناسی

قبل از بررسی این موضوع لازم است بعضی از مفاهیم، توضیح داده شوند.

۲-۱. هستی‌شناسی (Anthology)

مقصود از هستی‌شناسی یا هستان‌شناسی در علم دانش‌شناسی، مدیریت یک حوزه علمی در فضای وب، مخصوصاً وب معنایی از طریق ایجاد ارتباطات دقیق، صریح، شفاف و غیرمبهم میان اصطلاحات و کلیدواژگان است و نتیجه این نوع ارتباطات نیز انعکاس هندسه دقیق آن حوزه با همه زوایا و جزئیات است. جهت اطلاع بیشتر درباره این مفهوم، مراجعه کنید به مقاله نگارنده در مجله فقه شماره ۹۶ (حسن‌زاده، ۱۳۹۷، ص ۳۳).

۲-۲. سبک زندگی

درباره مفهوم سبک زندگی تعریف‌های متعددی وجود دارد که بررسی آنها نیاز به نوشتاری مستقل دارد. به اختصار این تعریف‌ها - با توجه به غلبه رویکرد جامعه‌شناختی یا روان‌شناختی - به سه دسته کلی تقسیم می‌شود:

دسته اول: مجموعه تعریف‌هایی که سبک زندگی را از جنس رفتارها دانسته و ارزش‌ها، نگرش‌ها و جهت‌گیری‌های ذهنی افراد را از دایره مفهوم سبک زندگی خارج می‌دانند؛ البته نه به این معنا که مقولات ذهنی هیچ دخالتی در شکل‌دهی به سبک زندگی ندارند، بلکه به این معنا که تمایز رفتارها، محور شناخت سبک زندگی است (فاضلی، ۱۳۸۲، ص ۶۷). این دسته از تریف‌ها خود به دو قسم تقسیم شده‌اند:

۱. تعریف بر مبنای الگوی مصرف: سبک زندگی بر اساس این مبنای شیوه‌ای است که مصرف‌کننده، بدان طریق، خرید می‌کند و کالای خریداری‌شده را مصرف می‌کند (فاضلی، ۱۳۸۲، ص ۶۷).

۲. تعریف بر مبنای سامان کلی زندگی: سبک زندگی طبق این مبنای فعالیت‌هایی است که فرد یا گروه در آنها مشارکت می‌کند (فاضلی، ۱۳۸۲، ص ۶۹).

دسته دوم: تعریف‌هایی که بر اساس جمع رفتار و ذهنیت‌اند. این نوع تعاریف به وضوح وجه روان‌شناختی داشته و بیشتر نوعی نظریه‌پردازی درباره شخصیت آدمی است. سبک زندگی به این معنا اختصاص به ویژگی فرد دارد. مشخصه‌های این تعریف عبارت‌اند از: فرد به عنوان کنشگر نه واکنشگر، قصدمندی، هدفداربودن، وحدت، سازگاری درونی و

منحصر به فرد بودن فرد و تعین ذهنی کنش‌های آدمی (فاضلی، ۱۳۸۲، ص ۷۲).

دسته سوم: تعریف‌هایی که بر اساس قدرت نمادها هستند (فاضلی، ۱۳۸۲، ص ۷۵). بر اساس این دیدگاه، سبک زندگی مجموعه‌ای از نمادها است که نقش فعالی در فرایند کسب پرستیژ ایفا می‌کنند. مشخصه این دیدگاه درباره سبک زندگی، «سازوکارهای تأیید» است. یعنی نمادها، بازتاب‌کننده واقعیتی که ادعا می‌کنند نیستند، بلکه سازوکارهای تأیید، این مدعا را مشروعیت می‌بخشند؛ برای مثال هر تحصیل کرده‌ای عالم نیست؛ اما مدارک دانشگاهی و نظامی که مشروعیت این مدارک را تأیید می‌کند، پشتوانه‌ای برای ادعای عالم‌بودن است (فاضلی، ۱۳۸۲، ص ۷۶).

۲-۳. شیوه زندگی

بعضی قائل به تفاوت مفهوم شیوه زندگی با مفهوم سبک زندگی‌اند؛ استدلال آنان این است که شیوه زندگی آن دسته از روش‌ها و رفتارهایی است که خاص و جزئی‌اند؛ ولی الگوهای رفتاری عام و کلی‌اند؛ مثلاً گفته شده است رفتار پیامبر ﷺ با افرادی که جرمی را مرتکب شده‌اند، یک الگوی بیمارگونه بود: «طیب دوار بطنه»؛ اما این الگو رفتاری می‌تواند به گونه‌های مختلف اجرا شود؛ مثلاً بر اساس الگوی مزبور، رفتاری که با دزد می‌شود با شیوه رفتاری که با فرد معتاد می‌شود، کاملاً متفاوت است؛ اما الگو یا مدل رفتاری در هر دو مورد، واحد است (ر.ک: فعالی، ۱۳۹۶، ص ۱۴۰). در عین حال آنچه از بیانات رهبر معظم انقلاب برداشت می‌شود، نبود تفاوت میان این دو مفهوم است. ایشان مفاهیم فرهنگ زندگی (خامنه‌ای، ۱۳۹۱/۰۷/۲۲)، رفتار اجتماعی و شیوه زیستن را تعابیر دیگر سبک زندگی می‌دانند (خامنه‌ای، ۱۳۹۱/۰۷/۲۲).

۲-۴. سبک زندگی اسلامی

سبک زندگی اسلامی از دو منظر قابل تعریف است:

یک: تعریف مفهومی که عبارت است از مجموعه‌ای از الگوهای رفتاری نسبتاً پایدار برای رسیدن به هدف که از بینش‌های دینی و ارزش‌های الهی متأثر است و

به صورت عینی و در متن زندگی تجلی می‌یابد؛ بنابراین رفتارهای ناپایدار با مسئله سبک زندگی ارتباط پیدا نمی‌کنند؛ بنابر این سبک زندگی به صورت دقیق و مشخص به الگوها و مدل‌های رفتاری نظر دارد. توجه به این نکته نیز لازم است که ماهیت رفتار (فعل) در نگاه کلامی اعم از عمل است که در تعریف سبک زندگی اسلامی، این تفکیک مورد توجه نیست و به همین جهت مترادف تلقی می‌شود (فعالی، ۱۳۹۶، صص ۱۳۲ و ۲۱۲).

دو: تعریف وجودی که در مقابل تعریف ماهوی است، و آن تعریفی است که باعث شناسایی وجود چیزی شود. حد وجودی از طریق بیان علل فاعلی، مادی، صوری و غایی آن چیز صورت می‌گیرد؛ همان‌طور که حد ماهوی با بیان جنس و فصل یک چیز محقق می‌شود (ابن‌سینا، ۱۴۰۵ق، ج ۳، ص ۳۰۱). توضیح مطلب این است که تعریف چیزهایی که ماهیت حقیقی (جنس و فصل) ندارند، تنها علل وجودی (علل فاعلی، مادی، صوری و غایی) آنها ذکر می‌شود. به نظر می‌رسد رهبر معظم انقلاب نیز همین شیوه را برای معرفی سبک زندگی اسلامی در پیش گرفته‌اند. ایشان از نظر جایگاه سبک زندگی، آن را زیرمجموعه فرهنگ (خامنه‌ای، ۱۳۹۵/۰۶/۰۳) و از نظر آثار وجودی از یک طرف آن را از اجزای منظومه فکری اسلامی (خامنه‌ای، ۱۳۹۴/۰۶/۱۲) و از طرف دیگر از جمله خصوصیات حیات طیبه دانسته‌اند که حرکتش به سمت جامعه آرمانی، حرکتی مستمر و درواقع صیوروت و تحول دائم به سمت پروردگار است (خامنه‌ای، ۱۳۹۴/۰۶/۲۵).

۲-۵. سبک زندگی اسلامی - ایرانی

اگر موضوع هر علمی را محور مسائل آن بدانیم، یعنی عنوان جامعی که تمام مسائل آن علم را در بر گیرد و اگر موضوع سبک زندگی اسلامی را «الگوهای رفتاری با رویکرد دینی» بدانیم (فعالی، ۱۳۹۶، ص ۱۹۳)، طبعاً موضوع سبک زندگی ایرانی - اسلامی، عبارت است از: «الگوهای رفتاری با رویکرد ایرانی - اسلامی».

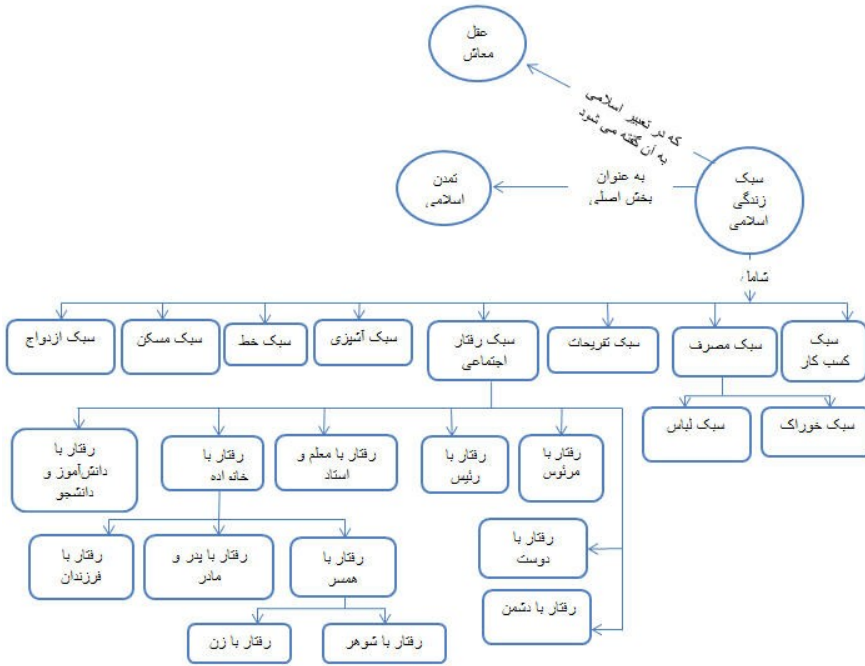
۲-۶. هستی‌شناسی سبک زندگی

یکی از راه‌های دستیابی به اندیشه یک فرد دربارهٔ یک مسئله، کشف مفاهیم مرتبط با آن مسئله از یک سو و تبیین ارتباطات هستی‌شناسانه آن مفاهیم با آن مسئله است. از این مدل، در علم اطلاع‌رسانی که امروزه به علم دانش‌شناسی تغییر نام یافته است، تعبیر به آنتولوژی یا هستی‌شناسی یا هستان‌شناسی می‌شود. با توجه به این مطلب، سبک زندگی اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری با امور متعددی ارتباط وجودی دارد یعنی یا از آنها متأثر می‌شود یا در آنها تأثیر می‌گذارد. با استخراج و صید این مفاهیم و تبیین دقیق نوع ارتباط آن مفاهیم با سبک زندگی اسلامی در آثار معظم‌له، می‌توان هندسه سبک زندگی اسلامی در اندیشه ایشان را ترسیم کرد. قبل از بررسی این مفاهیم لازم است توضیحی دربارهٔ قلمرو سبک زندگی داده شود.

۳. قلمرو سبک زندگی اسلامی

قلمرو سبک زندگی به اعتقاد مقام معظم رهبری بسیار گسترده است و شامل مسائل متعدد زندگی انسان می‌شود مانند مسئله خانواده، سبک ازدواج، نوع مسکن، نوع لباس، الگوی مصرف، نوع خوراک، نوع آشپزی، تفریحات، مسئله خط، مسئله زبان، مسئله کسب و کار، مسئله رفتار در محل کار، دانشگاه، مدرسه، ورزش، فعالیت سیاسی، رفتار در رسانه‌ای که در اختیار ما است، رفتار با پدر و مادر، همسر، فرزند، دوست، دشمن، بیگانه، رئیس، مرئوس، پلیس، رفتار مأمور دولت، سفرهای ما، نظافت و طهارت ما (خامنه‌ای، ۱۳۹۱/۰۷/۲۲)، سبک معماری، سبک زندگی شهری، زیست‌انسانی، پیوندهای اجتماعی و همه مسائل گوناگون را شامل می‌شود (خامنه‌ای، ۱۳۹۵/۰۳/۱۴) و این همان چیزی است که در اصطلاح اسلامی به آن «عقل معاش» می‌گویند. عقل معاش فقط به معنای پول‌درآوردن و پول خرج کردن نیست. نه، همه عرصه‌های گفته‌شده جزو عقل معاش‌اند (خامنه‌ای، ۱۳۹۱/۰۷/۲۲).

شکل ۱: نمودار قلمرو سبک زندگی

با دقت در بیانات مقام معظم رهبری دربارهٔ امور گفته‌شده و کشف ارتباطات و نوع تأثیرگذاری این امور بر سبک زندگی یا تأثیرپذیری آن امور از سبک زندگی، می‌توان هندسه سبک زندگی اسلامی در اندیشه معظم‌له را به‌درستی ترسیم کرد؛ البته دستیابی به این هدف، پروژه تحقیقی زمان‌بری را می‌طلبد. در اینجا صرفاً مفاهیمی بررسی می‌شوند که تصریح به ارتباط آنها با سبک زندگی شده است. این مفاهیم به همراه نوع ارتباطشان با سبک زندگی اسلامی بدین شرح‌اند:

۴. خودشناسی و سبک زندگی اسلامی

در اسلام بر مسئله خودشناسی بسیار تأکید شده است. به اعتقاد مقام معظم رهبری یکی از معیارهای عملی خودشناسی، مسئله سبک زندگی و اسلوب زندگی به حسب نظر

اسلام است. به باور ایشان انسان نباید خود را با دستگاه‌های برتر و بالاتر عیار بزند، بلکه خودش باید خود را عیارسنجی کند و ببیند رفتارش در محیط کار، با همسر و فرزند، در محیط زندگی و محیط اجتماعی، با زیردست و بالادست، با دوست و دشمن چگونه است. اینها همه در اسلام اندازه و معیار دارند. اگر انسان خودش را با سبک زندگی مورد نظر اسلام بسنجد، بنیان زندگی و بنیان کارش در همه بخش‌ها تقویت خواهد شد (خامنه‌ای، ۱۳۹۱/۰۹/۰۱).

۵. توحید و سبک زندگی اسلامی

رفتار اجتماعی و سبک زندگی از منظر مقام معظم رهبری، تابع تفسیر انسان از زندگی و هدف زندگی است. هر هدفی که یک فرد برای زندگی خود معین و ترسیم می‌کند، به‌طور طبیعی، نوعی سبک زندگی متناسب با آن را نیز در پی دارد. ایشان نقش ایمان را در این بخش بسیار تأثیرگذار می‌دانند. مهم این است هدفی را که انسان برای خود ترسیم می‌کند به آن ایمان داشته باشد و اگر این ایمان از نوع توحید ناب باشد، طبعاً سبک زندگی توحیدی را در پی خواهد داشت (خامنه‌ای، ۱۳۹۱/۰۷/۲۲).

۶. عقل و سبک زندگی اسلامی

همان‌گونه که پیش‌تر اشاره شد مفهوم فرهنگ زندگی از منظر رهبر معظم انقلاب، تعبیر دیگری از سبک زندگی است و با توجه به اینکه عقل و خرد از نظر ایشان بن‌مایه فرهنگ زندگی است، طبعاً بن‌مایه سبک زندگی اسلامی نیز است (خامنه‌ای، ۱۳۹۱/۰۷/۲۲). ایشان تحقق عینی سبک زندگی اسلامی و بروز و ظهور آن در جامعه اسلامی را منوط به اعتقاد مسلمانان به اثربخشی و فایده‌داشتن این نوع از سبک زندگی دانسته و بر این باور است رشد و تعالی انسان و عامل این اعتقاد نیز عقل و خرد است؛ بنابراین یکی از عوامل اصلی تحقق سبک زندگی اسلامی، تقویت خردورزی است و راه تقویت آن نیز تربیت فرهنگی، معنوی و اخلاقی قوه عاقله است (خامنه‌ای، ۱۳۹۷/۰۳/۲۰). رهبر فرزانه انقلاب با استناد به حدیث «الْعَقْلُ مَا عُجِدَ بِهِ الرَّحْمَنُ وَ اكْتَسِبَ بِهِ الْجَنَانُ» و «الْعَقْلُ يَهْدِي

وَ يُنَجِّي» کار عقل و خرد را تنها دستگاهی که محاسبات مادی می‌کند، نمی‌داند و معتقد است عقل در یک سطح، عامل قُرب انسان به مقام توحید و در یک سطح پایین‌تر، عامل نزدیکی انسان به سبک زندگی اسلامی است و در یک سطح دیگر، آن چیزی است که ارتباطات مادی زندگی دنیا را تنظیم می‌کند. همه اینها کار عقل است. عقل و قوه عاقله آن قوه‌ای است که بتواند همه اینها را دارا باشد: «لَا يُسْتَعَانُ عَلَى الدَّهْرِ إِلَّا بِالْعَقْلِ؛ زندگی بدون عقل ممکن نیست». بنابراین جنبه تربیتی این قوه عاقله بایستی قوی باشد (خامنه‌ای، ۱۳۹۷/۰۳/۲۰).

۷. استقلال فرهنگی و سبک زندگی اسلامی

استقلال فرهنگی در اندیشه مقام معظم رهبری متوقف بر انتخاب سبک زندگی اسلامی است (خامنه‌ای، ۱۳۹۵/۰۳/۱۴). به نظر می‌رسد بیان ایشان از لحاظ فلسفی و وجودشناختی، همان رابطه علت و معلولی است. توضیح مطلب این است که ایشان علت اصلی استقلال فرهنگی را انتخاب و اراده انسان دانسته است و اراده انسان نیز جزء اخیر علت تامه رفتارهای فردی و اجتماعی او است؛ پس علت اصلی استقلال فرهنگی، انتخاب سبک زندگی اسلامی توسط اکثر افراد جامعه اسلامی است؛ البته این انتخاب نیز مشروط به عدم معارض است و آن معارض به اعتقاد رهبر معظم انقلاب چیزی جز تقلید از غرب و از بیگانه نیست. ایشان تقلید از غرب را درست نقطه مقابل استقلال فرهنگی می‌دانند و معتقدند یکی از راه‌های تحقق استقلال فرهنگی جلوگیری از سلطه دشمن بر ابزارهای جدید مانند رادیو، تلویزیون و فضای مجازی است؛ بنابراین باید مهندسی اطلاعات از دست دشمن گرفته شود. امروز نظام سلطه بر روی مهندسی اطلاعات و ابزارهای جدید تسلط دارد؛ چراکه می‌داند به وسیله آنها می‌توان بر فرهنگ یک کشور نفوذ و سرانجام بر آن تسلط پیدا کرد (خامنه‌ای، ۱۳۹۵/۰۳/۱۴).

۸. تبیین‌گری (آموزش) و سبک زندگی اسلامی

نهادینه کردن هر نوع رفتاری در جامعه، قبل از هر چیزی نیازمند آموزش و تبیین و تبلیغ

است. بدیهی است آگاهی انسان به محاسن یا معایب یک چیز، اراده او را به انجام یا ترک آن بیشتر می‌کند. در واقع باید آگاهی از محاسن یا معایب یک رفتار را جزو علل تحقق آن رفتار به شمار آورد. سبک زندگی اسلامی نیز نوعی رفتار است و تردیدی نیست که آموزش، تبیین و تبلیغ آن، گرایش عموم مردم را به انجام آن بیشتر می‌کند. رهبر معظم انقلاب با عنایت به همین مطلب تلاش کرده‌اند سبک زندگی اسلامی را به شیوه‌های ذیل برای مردم تبیین و تشریح کنند:

۱. تبیین پیامدهای مخرب سبک زندگی غربی، مانند:

الف) مشکلات لاعلاج در حوزه خانواده؛ بنابراین در قانون‌گذاری برای حل مشکلات خانواده‌های ایرانی، نباید به نگاه غربی‌ها به زن، فرزند، پدر و مادر توجه کرد (خامنه‌ای، ۱۳۹۷/۰۳/۳۰).

ب) تبدیل نخبگان جامعه به بزه‌های رami در مقابل سیاست‌های امریکا (خامنه‌ای، ۱ اردیبهشت ۱۳۹۵).

۲. ضرورت گفتمان‌سازی سبک زندگی اسلامی - ایرانی که نتیجه تبیین درست آن در محیط‌های دانشجویی و محیط بیرون دانشجویی است (خامنه‌ای، ۱۳۹۵/۰۴/۱۲). بررسی ابعاد و زوایای این امر می‌تواند خون تازه‌ای در رگ‌های پیکره محیط‌های دانشجویی و دانشگاهی جاری سازد و دانشگاه را زنده و بانشاط نگه‌دارد؛ زیرا طرح بحث زندگی اسلامی در محیط‌های دانشجویی، ناظر به واقعیت‌ها است و همه‌اش ناظر به مسائل اجتماعی است (خامنه‌ای، ۱۳۹۲/۰۵/۰۶). علاوه بر این از افراد و گروه‌ها نیز خواسته‌اند به این امر همت بگمارند. یکی از این گروه‌ها، شاعران‌اند که وظیفه دارند ویژگی‌های سبک زندگی اسلامی و مفاهیم و مبانی اخلاقی، سیاسی و فرهنگی را در قالب‌های متعدد از جمله شعر بیان کنند (خامنه‌ای، ۱۳۹۵/۱۲/۰۵).

۹. تشکیل جامعه اسلامی و سبک زندگی اسلامی

علل و عوامل که در تحقق سبک زندگی اسلامی نقش دارند، یکسان نیستند. بعضی از این عوامل صرفاً سبب می‌شوند بعضی از افراد به این نوع از سبک زندگی تمایل پیدا

کنند. این عوامل اگرچه برای میل بعضی از افراد جامعه به سمت سبک زندگی اسلامی، مفیدند، در تراز عواملی که عموم مردم را به سمت سبک زندگی اسلامی رهنمون می‌شوند، قرار نمی‌گیرند و در رأس این عوامل نیز تشکیل جامعه اسلامی است (ر.ک: خامنه‌ای، ۱۳۹۵/۰۲/۰۶).

۱۰. پیشرفت اسلامی و سبک زندگی اسلامی

قبل از بررسی رابطه پیشرفت اسلامی با مسئله سبک زندگی در اندیشه مقام معظم رهبری، لازم است مقصود ایشان از «پیشرفت» و «پیشرفت اسلامی» مشخص شود. به اعتقاد ایشان «پیشرفت» یک شروع است که می‌تواند اهداف نظام اسلامی را تا حدود زیادی در خود جمع کند؛ «پیشرفت» تداعی کننده حرکت است، راه است؛ بنابر این هرگز متوقف نخواهد شد. علتش این است که استعدادهای بشری نقطه توقف ندارد. از طرف دیگر، پیشرفت در مفهوم اسلامی، با پیشرفت یک بُعدی یا دو بُعدی در فرهنگ غربی تفاوت دارد؛ پیشرفت مورد نظر اسلام دارای ابعاد متعددی است که یکی از آنها سبک زندگی است. سبک زندگی با رستگاری، فلاح و نجات نیز ارتباط دارد؛ حتی اگر کسی به معنویت و رستگاری معنوی نیز اعتقادی نداشته باشد، باز برای زندگی راحت، زندگی برخوردار از امنیت روانی و اخلاقی هم باید به سبک زندگی اهمیت دهد (خامنه‌ای، ۱۳۹۱/۰۷/۲۲).

از منظر ایشان پیشرفت در صنعت، اختراعات و اکتشافات، به معنای پیشرفت اسلامی نیست. سبک زندگی اسلامی منوط به جامعه‌ای است که از جهت خردورزی، اخلاق و حقوق مورد تأیید اسلام پیشرفت داشته باشد (خامنه‌ای، ۱۳۹۱/۰۷/۲۲)؛ بنابراین پیشرفت اسلامی از نظر رهبر فرزانه انقلاب، مفهومی کلی دارای ابعاد مادی و معنوی است که یکی از ابعاد آن، مسئله سبک زندگی اسلامی است (خامنه‌ای، ۱۳۹۱/۰۷/۲۲).

۱۱. تمدن اسلامی - ایرانی و سبک زندگی اسلامی

تبیین رابطه سبک زندگی اسلامی با تمدن اسلامی - ایرانی، مبتنی به تبیین قلمرو سبک زندگی است و این قلمرو در اندیشه مقام معظم رهبری، بسیار گسترده است؛ به همین

جهت ایشان معتقدند سبک زندگی اسلامی، بخش حقیقی و اصلی تمدن اسلامی - ایرانی است (خامنه‌ای، ۱۳۹۱/۰۷/۲۲).

۱۲. دفاع و سبک زندگی اسلامی

سبک زندگی اسلامی بیانگر اجرای عملی بایدها و نبایدهای دین اسلام است؛ بنابراین تردیدی نیست که دشمن همواره به آن هجوم می‌برد. اسلام نیز در مقابل هجوم به دین و کشور اسلامی مسئله دفاع را دارد؛ البته دفاع از سبک زندگی، طبعاً متفاوت با دفاع سخت‌افزاری از کشور اسلامی است. به اعتقاد رهبر معظم انقلاب برای دفاع از سبک زندگی، باید اهداف دشمن از هجوم به سبک زندگی اسلامی شناخته شود. امروز در اروپا و امریکا مراکز و دستگاه‌هایی با هدف مشخص و اعلام‌شده برای تغییر سبک زندگی در کشورهای غیرغربی به‌ویژه ایران اسلامی وجود دارند. هدف آنها ایجاد عزم، اراده و حرکتی مطابق با میل دستگاه‌های غربی است؛ به همین جهت در مقابل این هجوم، دفاع کردن و دور خود حصار کشیدن کافی نیست، بلکه می‌توان با تبیین سبک زندگی اسلامی و بیان مفاهیم و مبانی اخلاقی، سیاسی و فرهنگی خود عمل کرد (خامنه‌ای، ۱۳۹۵/۱۲/۰۵).

۱۳. عدالت اجتماعی و سبک زندگی اسلامی

یکی از راه‌های شناخت جامعه از جهت نوع سبک زندگی، شناخت سمت و سوی حرکت عمومی جامعه است. به باور رهبر معظم انقلاب اگر جامعه در حال حرکت به سمت عدالت اجتماعی، استقلال واقعی و شکل‌دهی تمدن اسلامی است، دلیل بر این است که سبک زندگی آن جامعه، سبک زندگی اسلامی است؛ اما اگر حرکت به سمت وابستگی به امریکا و تأثیرپذیری از یافته‌ها و یافته‌های غربی است، دلیل بر این است که سبک زندگی آن اسلامی نیست (خامنه‌ای، ۱۳۹۵/۰۵/۳۱).

۱۴. تضاد وابستگی به غرب با سبک زندگی اسلامی

همان گونه که پیش تر اشاره شد رابطه سبک زندگی اسلامی با استقلال، اعم از استقلال سیاسی، اقتصادی و فرهنگی، رابطه لازم و ملزوم است؛ معنای این سخن این است که وابستگی به بیگانه اعم از وابستگی سیاسی، اقتصادی و فرهنگی در تضاد با سبک زندگی اسلامی است. رهبر معظم انقلاب این واقعیت را چنین بیان می کند: «اگر حرکت به سمت وابستگی به امریکا و تأثیرپذیری از یافته‌ها و یافته‌های غربی است، دلیل بر این است که سبک زندگی آن اسلامی نیست» (خامنه‌ای، ۱۳۹۵/۰۵/۳۱).

۱۵. رابطه الگوپذیری با سبک زندگی اسلامی

یکی از ویژگی‌های بارز نفس انسانی مسئله تأثیرپذیری است؛ اساساً تأثیرپذیری، نشانه تجرد نفس ناطقه انسانی است؛ اما این ویژگی، دو سویه دارد؛ یعنی هم فرصتی برای تعالی و هم تهدیدی برای سقوط انسان است. ارتباط این ویژگی با سبک زندگی اسلامی با توجه به مؤلفه اصلی سبک زندگی که همان الگوی رفتاری است نیز از همین قبیل است. اگر الگوهای انسان، مورد تأیید عقل و شرع باشد، تردیدی نیست که تأثیرپذیری از آنها فرصت و در حقیقت سبب تحقق سبک زندگی اسلامی است و «اگر حرکت عمومی جامعه به سمت تأثیرپذیری از یافته‌ها و یافته‌های غربی است تهدید و در واقع دلیل بر این است که سبک زندگی آن اسلامی نیست» (خامنه‌ای، ۱۳۹۵/۰۵/۳۱).

از منظر رهبر معظم انقلاب الگوهایی که تبعیت از آنها سبب تحقق سبک زندگی اسلامی می‌شوند، عبارت‌اند از:

۱-۱۵. قرآن

قرآن از منظر رهبر معظم انقلاب در رأس الگوهایی است که سبک زندگی باید با آن تطبیق داده شود و تأثیرپذیری در سبک زندگی از فرهنگ غربی، خلاف قرآن است؛ زیرا قرآن به ما می‌آموزد: «و ان تطع اکثر من فی الأرض یضلوك عن سبیل الله ان یبعون الا الظن و ان هم الا یخرسون». آنچه که انسان جا دارد آن را فرا بگیرد و اگر

لازم بود، از آن تقلید کند، عبارت است از طریق هدایت: «صراط الذین انعمت علیهم» (خامنه‌ای، ۱۳۹۲/۰۴/۱۹). ملاک اسلامیت یک سبک زندگی نیز انطباق آن با آموزه‌های قرآنی است (خامنه‌ای، ۱۳۹۶/۰۱/۲۱)؛ زیرا قرآن راه زندگی درست و سبک زندگی سعادت‌آمیز را به روی ما باز می‌کند (خامنه‌ای، ۱۳۹۲/۰۳/۱۸).

۱۵-۲. اهل بیت علیهم‌السلام

به اعتقاد رهبر فرزانه انقلاب، اهل بیت علیهم‌السلام در کنار قرآن، برترین الگو در مسئله سبک زندگی اسلامی هستند. ایشان با استناد به فراز «اللَّهُمَّ اجْعَلْ مَحِيَّائِ مَحِيًّا مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ مَمَاتِي مَمَاتٍ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ» مقصود از «محیا» را همان سبک زندگی اهل بیت علیهم‌السلام می‌داند؛ بنابراین وقتی از خدا طلب می‌کنیم زندگی ما را شبیه زندگی آن ذوات مقدس قرار دهد، معنایش این است که سبک زندگی ما را شبیه سبک زندگی آنان قرار دهد (خامنه‌ای، ۱۳۹۸/۱۱/۲۶).

۱۵-۳. شهدا

یکی از الگوهایی که به اعتقاد رهبر معظم انقلاب نقش بسیار زیادی در تحقق سبک زندگی اسلامی دارد، شهدا هستند؛ به همین جهت ایشان پیاپی تأکید می‌کنند باید زندگی‌نامه شهیدان، خصوصیات زندگی، سبک زندگی و چگونگی مشی زندگی آنان تبیین شود. به باور ایشان اگرچه هیجان جنگ و رفتن در میدان جنگ و کسانی که جانشان را کف دست می‌گیرند و به جنگ می‌روند، چیز باارزشی است، لیکن روحیات، خصوصیات زندگی، سابقه و پشتوانه فکری و اعتقادی شخص هم مسئله دیگری است که خیلی مهم است. درحقیقت مشی زندگی شهدا در داخل خانواده و محیط عادی به عنوان پشتوانه فکری و اعتقادی هیجان و فداکاری در میدان جنگ و در نتیجه شهادت آنها است (خامنه‌ای، ۱۳۹۵/۰۷/۰۵). شهدا یکی از بهترین الگوی سبک زندگی اسلامی هستند؛ مثلاً نحوه ازدواج شهدا و نحوه انتخاب همسر، نحوه مراسم عروسی و رفتار شهدا با خانواده می‌تواند الگوی مناسبی برای ترویج سبک زندگی

اسلامی باشد (خامنه‌ای، ۱۳۹۵/۰۷/۰۵).

ایشان به زندگی شهدا به عنوان الگوی سبک زندگی اسلامی بسنده نکرده، بلکه افراد مشخص و گروه‌های خاصی از شهدا را نیز معرفی کرده‌اند. یکی از این شهدا در نظر ایشان، مرحوم شهید مطهری است که هم در زبان، هم در عمل، هم در سبک زندگی و شیوه سلوک با زمان و اهل زمان، به معنای واقعی کلمه یک آموزگار و یک معلم بود. کتاب‌های ایشان ذهن را هدایت کرده و پرورش می‌دهد و از معارف صحیح و متین اسلامی پُر بار می‌کند؛ بنابراین می‌بایست در زمینه مسائل آموزش و پرورش و زمینه‌های دیگر در حد امکان از کتاب‌های این شهید استفاده شود (خامنه‌ای، ۱۳۹۶/۰۲/۱۷). نمونه دیگری که ایشان به عنوان الگوی سبک زندگی از آن نام می‌برند، شهدای ورزشکار هستند که می‌تواند الگوی سبک زندگی برای بخش مهمی از جوانان باشد (خامنه‌ای، ۱۳۹۴/۱۱/۱۳).

۱۶. اخلاق و سبک زندگی اسلامی

بخشی از بیانات مقام معظم رهبری درباره ارتباط اخلاق با سبک زندگی اسلامی است. این بیانات را می‌توان به دو بخش تقسیم کرد:

۱۶-۱. فضایل اخلاقی و سبک زندگی اسلامی

در هندسه معرفتی رهبر معظم انقلاب فضایل اخلاقی تأثیرگذاری فوق‌العاده‌ای در تحقق عینی سبک زندگی اسلامی دارند. این ارتباطات به شرح زیر است:

۱. رحم: رحم به دیگران عین سبک زندگی اسلامی است؛ یعنی «ارحم تُرحم»؛ رحم کن تا از طرف خدای متعال مورد ترحم قرار بگیری و این باید به جوانان ما آموزش داده شود (خامنه‌ای، ۱۳۹۷/۰۳/۲۰).

۲. تعصب ممدوح: تعصب یا عصبیت اگر درباره چیزهایی باشد که حفظ و حمایتش لازم و به حق باشد، همان غیرت است که مورد ستایش است و در زمره فضایل قوه غضبیه قرار می‌گیرد؛ اما اگر در مورد چیزی است که حمایتش لازم نیست یا به حق

نباشد، همان عصبیت مذموم است که از رذایل قوه غضبیه است (نراقی، ۱۴۰۸ق، ج ۱، ص ۴۰۲). این ویژگی اخلاقی ظهورات متنوعی دارد که یکی از آنها تعصب به اقتصاد ملی است که به اعتقاد رهبر معظم انقلاب به عنوان الگوی سبک زندگی اسلامی - ایرانی است و نتیجه آن، حمایت از کالای ایرانی و نتیجه عدم تعصب به اقتصاد ملی نیز مصرف جنس خارجی است که یکی از عیوب مهم و مانع تحقق سبک زندگی اسلامی - ایرانی است (خامنه‌ای، ۱۳۹۷/۰۱/۰۱).

۳. قوت نفس: مقام معظم رهبری یکی از عوامل موفقیت دشمنان در ترویج سبک زندگی غربی در کشورهای اسلامی را ضعف و خیانت سران وابسته نظام‌های اسلامی، از جمله در کشور ایران در طول سال‌های پیش از انقلاب می‌داند (خامنه‌ای، ۱۳۹۸/۱۱/۲۶). مقصود از ضعف سران وابسته نظام‌های اسلامی، همان ضعف نفس یا کوچکی نفس است که در منابع اخلاقی از نتایج رذیله جنب است. بدیهی است وقتی ضعف نفس حاکمان از عوامل ترویج سبک زندگی غربی است، ضد آن یعنی قوت نفس سران و حاکمان اسلامی هم از عوامل مهم در تحقق سبک زندگی اسلامی است.

۴. امانتداری: به اعتقاد رهبر معظم انقلاب یکی از علل رواج سبک زندگی غربی در جوامع اسلامی، خیانت سران وابسته نظام‌های اسلامی است (خامنه‌ای، ۱۳۹۸/۱۱/۲۶). با توجه به اینکه خیانت از نظر اخلاقی، ضد امانتداری است پس می‌توان نتیجه گرفت امانتداری حاکمان و رؤسای اسلامی در اندیشه رهبر فرزانه انقلاب یکی از عوامل تحقق سبک زندگی اسلامی است.

۵. استقامت: سبک زندگی اسلامی - ایرانی از دیدگاه رهبر معظم انقلاب امری زمانی و متوقف بر امور متعدد است؛ به همین جهت نیازمند استقامت و تداوم کاری در این زمینه است (خامنه‌ای، ۱۳۹۵/۰۴/۱۲).

۶. صداقت: سبک زندگی اسلامی تنها با درس یا هدایت اندیشه‌ای قابل انتقال نیست، بلکه تحقق آن در جامعه، نیازمند عوامل مختلفی از جمله رفتار صادقانه اخلاقی یا هدایت عملی است. از منظر رهبر معظم انقلاب نقش چند گروه در این مسئله بسیار مهم است. یکی از آنان معلمان‌اند که رفتار صادقانه و اخلاقی‌شان در پرورش انسان‌ها،

نقش درجه اول، عمیق و ماندگار ایفا می‌کند (خامنه‌ای، ۱۳۹۳/۰۲/۱۷؛ خامنه‌ای، ۱۳۹۵/۰۲/۲۵). گروه دیگر طلاب هستند که موظف‌اند هدایت عملی مردم (رفتار صادقانه اخلاقی) را مکمل هدایت اندیشه‌ای قرار دهند و با بهترین روش‌ها، مردم را به عبادات و ظواهر و مصادیق دینی از جمله سبک زندگی صحیح هدایت کنند (خامنه‌ای، ۱۳۹۵/۰۲/۲۵).

۷. شجاعت: این ویژگی اخلاقی نیز تجلیات گوناگونی دارد که یکی از آنها مسئله انقلابی‌گری است. انقلابی‌گری به باور رهبر فرزانه انقلاب یعنی «انتخاب سبک زندگی ایرانی اسلامی» و «پرهیز جدی از تقلید از غرب و بیگانگان» (خامنه‌ای، ۱۳۹۵/۰۳/۱۴).

۸. ادب‌محوری: رعایت ادب در گفتارها و گفتگوها و حفظ احترام مقابل از جمله الگوهای سبک زندگی اسلامی ایرانی از منظر رهبر معظم انقلاب است. ایشان برای اثبات اسلامیت آن به فراز «و لکن اکثرهم لایعلمون» (انعام، ۳۷) استناد می‌کنند و می‌فرمایند: در قرآن کریم در بسیاری از موارد وقتی صحبت از فاسقین، کافرین و بدهای اشرار عالم است، می‌فرماید: «و لکن اکثرهم لایعلمون». نمی‌گویند همه آنها. ملاحظه می‌کنید. بالأخره یک اقلی هستند بین همین‌ها که اینها تعقل دارند. قرآن کریم ملاحظه‌حق آنها را می‌کند (خامنه‌ای، ۱۳۹۴/۱۰/۱۴). به اعتقاد ایشان، رعایت ادب علاوه بر اسلامی بودن، ایرانی نیز است؛ دلیل این هم تاریخ ملت ایران است. ایرانیان از قدیم معروف بودند به ملاحظه ادب در گفتار و مخاطبات و حفظ احترام متقابل (خامنه‌ای، ۱۳۹۴/۱۰/۱۴).

۱۶-۲. رذایل اخلاقی و سبک زندگی

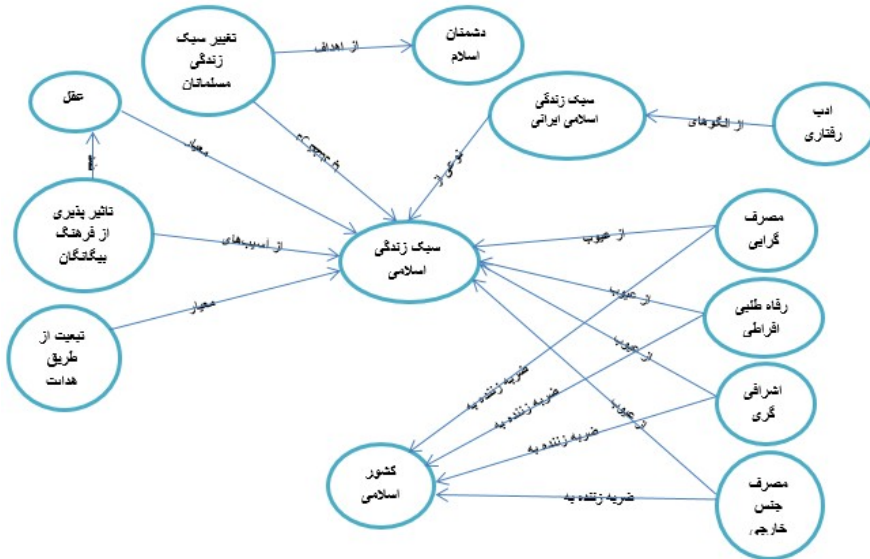
همچنان که فضایل اخلاقی موجب تحقق سبک زندگی اسلامی می‌شوند، وجود رذایل اخلاقی نیز از منظر رهبر معظم انقلاب مانع تحقق آن‌اند. در این قسمت به بعضی از آنها اشاره می‌شود:

۱. مصرف‌گرایی: مصرف‌گرایی به معنای زیاده‌روی در خواستن، زیاده‌روی در خوردن، زیاده‌روی در خرج کردن و مصرف کردن است که یکی از عیوب اساسی سبک زندگی اسلامی (خامنه‌ای، ۱۳۹۷/۰۱/۰۱) و یکی از پیامدهای رواج سبک زندگی غربی و در نتیجه دوری از سبک زندگی اسلامی است (خامنه‌ای، ۱۳۹۸/۱۱/۲۶).

۲. اشرافی‌گری: اشرافی‌گری، نوعی تکبر مالی است و سبب می‌شود فردی به وسیله تجملات زندگی‌اش مانند خانه، لباس، ماشین، فقرا را تحقیر کند و بر آنان تکبر بورزد (فیض کاشانی، ۱۴۱۷ق، ج ۶، ص ۲۴۴). این خصلت به باور مقام معظم رهبری، یکی از عیوب اساسی سبک زندگی اسلامی است (خامنه‌ای، ۱۳۹۷/۰۱/۰۱). ایشان بالای «اشرافی‌گری» را بالای بزرگ کشور می‌دانند و معتقدند اگر خلق و خوی اشرافی جزو سبک زندگی ما شد، تبعات منفی آن از جمله ریزش‌ها پایانی نخواهد داشت و کار خیلی مشکل می‌شود (خامنه‌ای، ۱۳۹۷/۰۳/۳۰).

۳. تقلیدمحوری: تقلید به دو دسته تقلید ممدوح و تقلید مذموم تقسیم می‌شود. تقلید ممدوح تقلیدی است که عقل و منطق، آن را تأیید می‌کنند، مانند تقلید جاهل از عالم و تقلید عوام از عالمان وارسته، شجاع و متعهد. چنین تقلیدی ناشی از فضیلت حکمت اخلاقی است، برخلاف تقلید مذموم که هم منشأ جهل مرکب (نراقی، ۱۴۰۸ق، ج ۱، ص ۱۰۲) و هم مانع معرفت حقایق است (نراقی، ۱۴۰۸ق، ج ۱، صص ۱۶۱-۱۶۲)؛ به همین جهت عالمان اخلاق آن را از انواع رذایل قوه عاقله برشمرده‌اند (نراقی، ۱۴۰۸ق، ج ۱، ص ۱۰۲) به اعتقاد رهبر معظم انقلاب از جمله عیوب سبک زندگی جوامع اسلامی در طول زمان، متأثر کردن سبک زندگی از فرهنگ بیگانگان بوده است و این نوع تأثیرپذیری خلاف دستورهای قرآن کریم است. ایشان با استناد به آیه ۱۱۶ سوره انعام و آیه ۲ سوره حمد می‌فرماید: آنچه که انسان جا دارد آن را فرا بگیرد و اگر لازم بود، از آن تقلید کند، طریق هدایت است. این است که باید از آن تبعیت و پیروی کرد و معیار تأثیرپذیری نیز عقل است. پیروی از آنچه که عقل سلیم به آن حکم کند و قضاوت عقل پشت سر آن باشد، هم یک امر قرآنی، هم امر دینی است (خامنه‌ای، ۱۳۹۲/۰۴/۱۹).

نمونه ۲

نتیجه گیری

در این مقاله، مسئله سبک زندگی اسلامی از منظر رهبر معظم انقلاب با نگاهی هستی‌شناسانه بررسی و تلاش شده است نقشه هندسی سبک زندگی اسلامی از دیدگاه ایشان برای عموم افراد جامعه ترسیم شود. در این نقشه، مفاهیم متعددی در ارتباط با سبک زندگی اسلامی است و این ارتباط نیز از منظر رهبر معظم انقلاب، ارتباطاتی هستی‌شناسانه است؛ یعنی تحقق سبک زندگی اسلامی، بدون توجه به آنها میسر نیست. این امور عبارت‌اند از: توجه ملت‌های مسلمان خصوصاً ملت مسلمان ایران به هویت اسلامی و ایرانی خود، حرکت نخبگان و حاکمان اسلامی بر محور عقل، استقلال فرهنگی، تبیین واقعیات توسط نخبگان، تشکیل جامعه اسلامی، توجه جدی به مسئله پیشرفت اسلامی، حرکت در جهت تمدن اسلامی، دفاع و مقابله با فرهنگ غربی و سبک زندگی غربی و تمدن غربی توسط حاکمان و جامعه نخبگانی، توجه و تلاش

حاکمان به مسئله عدالت اجتماعی، الگوپذیری از قرآن و اهل بیت و شهدا، نهادینه کردن بعضی از فضایل اخلاقی نظیر رحم، تعصب به اقتصاد ملی، قوت نفس، امانتداری، استقامت، صداقت و نیز اجتناب از بعضی از رذایل اخلاقی نظیر اسراف، اشرافی‌گری، تقلیدمحوری و... که در این مقاله، ارتباطات دقیق و شفاف این امور با سبک زندگی اسلامی به تصویر کشیده شده است.

فهرست منابع

۱. ابن سینا، حسین بن عبدالله. (۱۴۰۵ق). الشفا- المنطق. قم: نشر دفتر آیت الله مرعشی نجفی رحمته الله علیه.
۲. خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۹۱/۰۷/۲۳). دیدار جوانان خراسان شمالی با رهبر انقلاب. برگرفته از: پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری. <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=21240>
۳. خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۹۲/۰۴/۱۹). محفل انس با قرآن کریم در حضور رهبر معظم انقلاب اسلامی. برگرفته از: پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت الله خامنه‌ای. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=23070>
۴. خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۹۲/۰۳/۱۸). بیانات رهبر انقلاب در دیدار شرکت کنندگان در مسابقات بین المللی قرآن کریم. برگرفته از: پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت الله خامنه‌ای. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=22828>
۵. خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۹۲/۰۵/۰۶). بیانات رهبر انقلاب در دیدار دانشجویان. برگرفته از: پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت الله خامنه‌ای. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=23346>
۶. خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۹۳/۰۲/۱۷). بیانات رهبر انقلاب در دیدار معلمان و فرهنگیان سراسر کشور. برگرفته از: پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت الله خامنه‌ای. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=26342>
۷. خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۹۴/۰۶/۱۲). بیانات رهبر انقلاب در دیدار رئیس و اعضای مجلس خبرگان رهبری. برگرفته از: پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت الله خامنه‌ای. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=30653>
۸. خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۹۴/۰۶/۲۵). بیانات رهبر انقلاب در دیدار فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی. برگرفته از: پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت الله خامنه‌ای. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=30791>

۹. خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۹۴/۱۰/۱۴). بیانات در دیدار ائمه جمعه سراسر کشور. برگرفته از: پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله خامنه‌ای.
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=31847>
۱۰. خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۹۴/۱۱/۱۳). بیانات رهبر انقلاب در دیدار دست‌اندرکاران برگزاری کنگره‌ی شهدای ورزش کشور. برگرفته از: پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله خامنه‌ای.
<https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=32157>
۱۱. خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۹۵/۰۲/۰۱). بیانات رهبر انقلاب در دیدار هزاران نفر از اعضای اتحادیه انجمن‌های اسلامی دانش آموزان سراسر کشور. برگرفته از: پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله خامنه‌ای.
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=32860>
۱۲. خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۹۵/۰۲/۰۶). بیانات رهبر انقلاب در دیدار اعضای شورای عالی مرکز الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت. برگرفته از: پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله خامنه‌ای.
<https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=32895>
۱۳. خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۹۵/۰۲/۲۵). بیانات رهبر انقلاب در دیدار مدیران، مدرسان و طلاب حوزه‌های علمیه تهران. برگرفته از: پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله خامنه‌ای.
<https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=33076>
۱۴. خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۹۵/۰۶/۰۳). بیانات رهبر انقلاب در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیأت دولت. برگرفته از: پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله خامنه‌ای.
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=34162>
۱۵. خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۹۵/۰۷/۰۵). بیانات در دیدار اعضای ستادهای برگزاری کنگره شهدای استان‌های کهگیلویه و بویراحمد و خراسان شمالی. برگرفته از: پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله خامنه‌ای. -
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=34514>
۱۶. خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۹۵/۰۴/۱۲). بیانات در دیدار جمعی از دانشجویان. برگرفته از: پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله خامنه‌ای.
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=33694>

۱۷. خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۹۵/۰۳/۱۴). بیانات رهبر انقلاب در تبیین پنج شاخص اصلی انقلابی گری در مرقه مطهر امام خمینی علیه السلام. بر گرفته از: پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله خامنه‌ای. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=33258>
۱۸. خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۹۵/۰۵/۳۱). بیانات رهبر انقلاب در دیدار ائمه جماعات مساجد استان تهران. بر گرفته از: پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله خامنه‌ای. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=34109>
۱۹. خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۹۵/۱۲/۰۵). بیانات رهبر انقلاب در دیدار جمعی از شاعران مذهبی سرا. بر گرفته از: پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله خامنه‌ای. <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=35774>
۲۰. خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۹۶/۰۱/۲۱). بیانات رهبر انقلاب در دیدار نوروزی جمعی از مسئولان نظام. بر گرفته از: پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله خامنه‌ای. <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=36176>
۲۱. خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۹۶/۰۲/۱۷). بیانات رهبر انقلاب در دیدار هزاران نفر از معلمان سراسر کشور. بر گرفته از: پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله خامنه‌ای. <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=36415>
۲۲. خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۹۷/۰۱/۰۱). بیانات در اجتماع زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی. بر گرفته از: پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله خامنه‌ای. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=39272>
۲۳. خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۹۷/۰۳/۲۰). بیانات رهبر انقلاب در دیدار اساتید و اعضای هیئت‌های علمی دانشگاهها. بر گرفته از: پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله خامنه‌ای. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=39877>
۲۴. خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۹۷/۰۳/۳۰). بیانات رهبر انقلاب در دیدار رئیس، نمایندگان و جمعی از کارکنان مجلس شورای اسلامی. بر گرفته از: پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله خامنه‌ای. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=39982>

۲۵. خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۹۸/۱۱/۲۶). بیانات رهبر انقلاب در دیدار هزاران نفر از مداحان و ذاکران اهل بیت علیهم‌السلام. برگرفته از: پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله خامنه‌ای. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=44919>
۲۶. حسن زاده، حسین. (۱۳۹۷). ضرورت ایجاد آنتولوژی فقه برای مدیریت اطلاعات فقهی در فضای دیجیتال. فصلنامه علمی- پژوهشی فقه، ۲۵ (۹۶). صص ۲۸-۵۶.
۲۷. فاضلی، محمد. (۱۳۸۲). مصرف و سبک زندگی (چاپ اول). قم: نشر صبح صادق.
۲۸. فعالی، محمدتقی. (۱۳۹۶). مبانی سبک زندگی اسلامی (چاپ اول). تهران: نشر مؤسسه فرهنگی هنری دین و معنویت آل یاسین.
۲۹. فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی. (۱۴۱۷ق). المحجة البيضاء فی تهذیب الاحیاء. قم: مؤسسه انتشارات جامعه مدرسین.
۳۰. نراقی، مهدی بن ابی‌ذر. (۱۴۰۸ق). جامع السعادات. بیروت: مؤسسه الاعلمی للمطبوعات.

References

1. Ayatollah Khamenei. (1391/07/23 AP). North Khorasan youth meet with the the Supreme Leader. Retrieved from <https://www.leader.ir/fa/content/21240>. [In Persian]
2. Ayatollah Khamenei. (1392/03/18 AP). Supreme Leader Speech in the meeting of the participants in the International Holy Quran Competition. Retrieved from <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=22828>. [In Persian]
3. Ayatollah Khamenei. (1392/04/19 AP). The Leader in the Affinity with the Quran meeting. Retrieved from <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=23070> [In Persian]
4. Ayatollah Khamenei. (1392/05/06 AP). Supreme Leader Speech in the meeting with students. Retrieved from <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=23346>. [In Persian]
5. Ayatollah Khamenei. (1393/02/17 AP). Supreme Leader Speech in the meeting with Teachers. Retrieved from <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=26342>. [In Persian]
6. Ayatollah Khamenei. (1394/06/12 AP). Supreme Leader Speech in the meeting of the Chairman and members Assembly of Experts. Retrieved from <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=30653>. [In Persian]
7. Ayatollah Khamenei. (1394/06/25 AP). Supreme Leader Speech in the meeting of commanders of Islamic Revolutionary Guard Corps. Retrieved from <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=30791>. [In Persian]
8. Ayatollah Khamenei. (1394/10/14 AP). Statements in the meeting of Friday Imams. Retrieved from <https://www.leader.ir/fa/content/31847>. [In Persian]
9. Ayatollah Khamenei. (1394/11/13 AP). Supreme Leader Speech in the meeting of the organizers of the Congress of Sports Martyrs of the Iran. Retrieved from <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=32157>. [In Persian]
10. Ayatollah Khamenei. (1395/02/01 AP). Supreme Leader Speech in the meeting of the thousands of members of the Union of Islamic Students' Associations. Retrieved from <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=32860>. [In Persian]

11. Ayatollah Khamenei. (1395/02/06 AP). Supreme Leader Speech in the meeting of the members of the Supreme Council of Islamic-Iranian Paradigm of Progress Retrieved from <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=32895>. [In Persian]
12. Ayatollah Khamenei. (1395/02/25 AP). Supreme Leader Speech in the meeting of managers, teachers and students of seminaries in Tehran. Retrieved from <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=33076>. [In Persian]
13. Ayatollah Khamenei. (1395/03/14 AP). Supreme Leader Speech in explaining the five main indicators of revolutionaryism in the holy shrine of Imam Khomeini (Ra). Retrieved from <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=33258>. [In Persian]
14. Ayatollah Khamenei. (1395/04/12 AP). Statements in the meeting of a group of students. Retrieved from <https://www.leader.ir/fa/content/33694>. [In Persian]
15. Ayatollah Khamenei. (1395/05/31 AP). Supreme Leader Speech in the meeting of the imams of the mosques of Tehran. Retrieved from <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=34109>. [In Persian]
16. Ayatollah Khamenei. (1395/06/03 AP). Supreme Leader Speech in the meeting of the President and members of the Cabinet. Retrieved from <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=34162>. [In Persian]
17. Ayatollah Khamenei. (1395/07/05 AP). Statements in the meeting of the members of the headquarters of the Congress of Martyrs of Kohgiluyeh & Boyer-Ahmad and North Khorasan. Retrieved from <https://www.leader.ir/fa/content/34514>. [In Persian]
18. Ayatollah Khamenei. (1395/12/05 AP). Supreme Leader Speech in the meeting of the religious poets. Retrieved from <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=35774>. [In Persian]
19. Ayatollah Khamenei. (1396/01/21 AP). Supreme Leader Speech in the Nowruz meeting of a group of regime officials. Retrieved from <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=36176>. [In Persian]

20. Ayatollah Khamenei. (1396/02/17 AP). Supreme Leader Speech in the meeting with Teachers. Retrieved from <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=36415>. [In Persian]
21. Ayatollah Khamenei. (1397/01/01 AP). Statements in the community of pilgrims and neighbors of Razavi holy shrine. Retrieved from <https://www.leader.ir/fa/content/39272>. [In Persian]
22. Ayatollah Khamenei. (1397/03/20 AP). Supreme Leader Speech in the meeting of professors and faculty members of universities. Retrieved from <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=39877>. [In Persian]
23. Ayatollah Khamenei. (1397/03/30 AP). Supreme Leader Speech in the meeting of the chairman, members and employees of Parliament of Iran. Retrieved from <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=39982>. [In Persian]
24. Ayatollah Khamenei. (1398/11/26 AP). Supreme Leader Speech in the meeting of Ahl al-Bayt (PBUTH) eulogists. Retrieved from <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=44919>. [In Persian]
25. Fa'ali, M. T. (1396 AP). *Fundamentals of Islamic Lifestyle* (First Edition). Tehran: Al-Yasin Cultural and Artistic Institute for Religion and Spirituality.
26. Fayz Kashani. (1417 AP). *Al-Mahajjat al-bayda fi tahdhib al-ihya*. Qom: Society of Seminary Teachers of Qom.
27. Fazeli, M. (1382 AP). *Consumption and lifestyle*. Qom: Sobh-e Sadiq.
28. Hassanzadeh, H. (1397 AP). The Need for Ontology of Fiqh to Manage Jurisprudential Information in Digital World. *Fiqh*, 25(96), pp. 28-56.
29. Ibn Sina. (1405 AH). *al-Shifa al-Mantiq*. Qom: Ayatullah Mar'ashi Najafi Library (Ra). [In Arabic]
30. Naraqi, M. M. M. (1408 AH). *Jami' Al-sa'adat*. Beirut: al-A'alami.

رؤية أنطولوجية الى نمط الحياة الإسلامي في افكار

قائد الثورة الإسلامية

حسين حسين زاده^١

موعد الإستلام: ١٣٩٩/١١/١١ موعد قبول النشر: ١٣٩٩/١٢/٠٥

الملخص

هناك قضية حيث أن قائد الثورة الإسلامية هل اتخذ منهجا نظاميا لتحديد نمط الحياة الإسلامية أم لا؟ يبغى هذا المقال لعرض نموذج من العينة العملية والتجربة الناجحة من الحكومة الدينية في العصر الراهن الذي يشهد هجوما شرسا من نمط الحياة الغربية على هيكل المجتمعات الإسلامية. بغية نيل هذا الهدف وبالانتفاع بالمنهج الأنطولوجي في علم معرفة العلم اتخذنا دراسة رؤى قائد الثورة الإسلامية وعالجنا أفكار سماحته بمنهج وصفي- تحليلي. استنتجنا من خلال البحث أن نمط الحياة الإسلامية حسب وجهة نظر القائد لا يتحقق الا بعناصر قد بينها سماحته. من هذه العناصر: معرفة الذات، العقل، الإستقلال الثقافي، الحضارة الثقافية، الشرح والتبيين، تأسيس الحكومة الإسلامية، التقدم الإسلامي، الحضارة الإسلامية، الدفاع، العدالة الاجتماعية، التنشئة الاجتماعية وبعض المناقب الأخلاقية كالشفقة، التمسك بالإقتصاد الوطني، تربية الذات، الإلتمان، الإستقامة، الصدق و بعض المساوئ الأخلاقية كالإسراف، النظرة التجمالية، الاتباع التقليدي. من البديهي أن هناك علاقة وطيدة معرفية بين نمط الحياة الإسلامية والمفاهيم المذكورة التي بينهاها في هذا المقال.

الكلمات المفتاحية

أنطولوجيا، نمط الحياة، نمط الحياة الإسلامي، نمط الحياة الإسلامي- الإيراني، أنطولوجيا نمط الحياة الإسلامي، قائد الثورة الإسلامية.

١. أستاذ مساعد مركز دراسات العلوم والثقافة الإسلامية، معهد المعلومات والوثائق الإسلامية، قم، إيران.

h.hasanzadeh@isca.ac.ir

■ حسن زاده، حسين. (٢٠٢٠م). رؤية أنطولوجية الى نمط الحياة الإسلامي في افكار قائد الثورة الإسلامية. المجلة الفصلية التخصصية إدارة العلم الإسلامي، ٢(٤)، صص ٣٥-٦٣. Doi: 10.22081/jikm.2021.60044.1047